

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

LOOP UVAJALNI PROGRAM ZA UČITELJE ZAČETNIKE- Ravnanje z različnimi skupinami učencev in z učenci s posebnimi potrebami

<https://empowering-teachers.eu/>

Η δημιουργία της παρούσας δημοσίευσης συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα επιχορηγήσεων Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της επιχορήγησης υπ' αριθ. 626148-EPP-1-2020-2-PT-EPPKA3-PI-POLICY. Η παρούσα δημοσίευση αντανακλά μόνο τις απόψεις του συντάκτη. Ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ούτε ο εθνικός οργανισμός χρηματοδότησης του έργου φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για το περιεχόμενο ή για τυχόν απώλειες ή ζημιές που ενδέχεται να προκληθούν από τη χρήση της παρούσας δημοσίευσης.

© Avtorske pravice 2021 Partnerstvo LOOP

Ta dokument se ne sme kopirati, razmnoževati ali spreminjati, v celoti ali delno, za noben namen brez pisnega dovoljenja partnerstva LOOP. Poleg tega je treba navesti avtorje dokumenta in vsak ustrezen del izjave o avtorskih pravicah.

Vse pravice pridržane.

Ta dokument se lahko spremeni brez predhodnega obvestila.

Ta projekt je licenciran pod [CC BY-NC-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

10. Ravnanje z različnimi skupinami učencev in z učenci s posebnimi potrebami

A. Kakšna je glavna ideja/cilj/objektiv tega modula?

Glavni cilj tega modula je seznaniti učitelje začetnike z glavnimi kategorijami učencev z različnimi potrebami, ki jih je mogoče najti med šolsko populacijo, ter jih seznaniti z njihovimi posebnimi potrebami. Poleg tega so predstavljeni različni načini za podporo učiteljem in šoli kot celoti pri učinkovitem odzivanju na te potrebe.

B. Pričakovani učni izidi:

Ob koncu tega modula bodo učitelji začetniki in mentorji znali:

- Navesti osnovne kategorije učencev s posebnimi potrebami, ki jih lahko najdemo med šolsko populacijo.
- Spoznati osnovne značilnosti in potrebe učencev s posebnimi potrebami.
- Ustrezno prilagoditi svoje poklicne prakse, da bi zadovoljili potrebe učencev z različnimi potrebami.
- Prepoznati možne vire strokovnega znanja znotraj in zunaj šolske skupnosti za iskanje ustreznih nasvetov in smernic.

C. Dejavnosti, predstavitve in drugo gradivo, vključeno v modul:

ELEMENT	Ciljno občinstvo	Vrsta vira	Čas za vire	Območje
10.1 Učiteljevo orodje za samorefleksijo o raznolikosti učencev	Učitelj začetnik	Vprašalnik	30 min	Pedagoški/didaktični
10.2 Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami	Učitelj začetnik	Seznam	90 minut	Pisarniški/administrativni
10.3 Prepoznavanje glavnih kategorij učencev s posebnimi potrebami	Učitelj začetnik	Seznam z obsežnimi kratkimi predstavitevami	60 minut	Pedagoški/didaktični
10.4 Priročnik za razpravo z mentorji	Mentor	Priročnik	60 minut	Pedagoški/didaktični

10.1 Učiteljevo orodje za samorefleksijo o raznolikosti učencev je vprašalnik, ki ponuja izhodišče za samorefleksijo o zavedanju in navadah ter sposobnostih pri ravnanju v primeru raznolikosti. Spodbuja k zbirnemu mnenju na podlagi vrste vprašanj Likertove lestvice.

10.2 Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami je zbirka zakonskih in drugih upravnih predpisov o učencih s posebnimi potrebami.

10.3 Prepoznavanje glavnih kategorij učencev s posebnimi potrebami med vašimi učenci je obsežen seznam širokega nabora potencialnih posebnih potreb med učenci. Ta seznam podrobno opisuje nekatere osnovne značilnosti in se sklicuje na spletno stran predhodno financiranega projekta EU, ki poleg definicij ponuja tudi konkretne predloge za prilagojeno delo s to skupino učencev.

10.4 Priročnik za razpravo z mentorji je osrednji dokument tega modula. Mentor najde v njem nekaj smernic za organizacijo razprave o realnostih posebnega lokalnega okolja učitelja začetnika.

D. Predlog za izvajanje modula

Učitelj začetnik mora najprej izpolniti vprašalnik za samorefleksijo (10.1) o raznolikosti na šoli. Na podlagi odgovorov naj učitelj začetnik napiše kratek odstavek, v katerem povzame glavne ugotovitve. Nato naj razmisli o njegovi situaciji.

Tudi pri tem modulu je bistveno sodelovanje med učiteljem začetnikom in mentorjem. Pogovor med njima je ključen. Glede na specifično temo, je dobrodošlo, da mentor (če mu pogoji dela to omogočajo) organizira skupinsko razpravo, v kateri sodelujejo učitelj začetnik, vodja šole in kolegi (učitelji ali drugi zaposleni) na šoli, ki so v preteklosti delali z istimi učenci ali učenci s podobnimi potrebami ter starši teh učencev. Namen razprave je, da učitelji začetniki po posvetovanju z drugimi izkušenimi kolegi, morebitnimi zunanjimi strokovnjaki in starši teh učencev oblikujejo realističen akcijski načrt za obravnavo potreb različnih učencev. Zaželeno je, da se ta razprava izvede osebno z vsemi prisotnimi udeleženci, če pa to ni mogoče, se lahko deli razprave izvedejo ločeno z nekaterimi udeleženci osebno ali po telefonu, elektronski pošti, video pogovoru itd. Mentorju je lahko pri organizaciji razprave v pomoč vodnik iz poglavja 10.4.

Če situacija dopušča, se lahko o osebnih sposobnostih učitelja začetnika na podlagi vprašalnika (10.1) razpravlja na skupni razpravi. Seveda se mora učitelj začetnik s tem strinjati ter ne sme čutiti nelagodja. V nasprotnem primeru je priporočljivo, da se mentor in učitelj začetnik pred skupinsko razpravo srečata posamično in pregledata rezultate vprašalnika. Mentor lahko na tem srečanju predstavi ustrezne pravne in programske dokumente, ki se navezujejo na delo z učenci s posebnimi potrebami (10.2), prav tako lahko pregledata seznam različnih vrst posebnih potreb (10.3). To jima lahko služi kot izhodiščna točka za pogovor o konkretnih primerih, s katerimi se učitelj začetnik srečuje pri svojem delu in zahtevajo takojšnje ukrepanje.

Učitelj začetnik lahko samostojno prebere predstavitev glavnih kategorij raznolikih učencev s kratko predstavitev njihovih značilnosti in se pri tem bolj osredotoči na kategorije učencev, ki obstajajo v njegovih razredih. Tako učitelja začetnika kot mentorja vabimo, da pozorno prebereta gradivo, vključeno v zbirko orodij, razvitih na projektu *i-decide*, na katero se sklicuje spodnja *koristna povezava*. Posledično bodo lahko opredelili konkretne zamisli, ki jih bodo bodisi zlahka izvedli na šoli bodisi posebej v nekaterih razredih, ki bi to potrebovali.

E. Koristna povezava

Obiščite spletno stran evropsko financiranega projekta *i-decide*, katerega cilj je bil ravnateljem in učiteljem ponuditi gradivo in ideje za bolj vključujoče šole. V okviru projekta so učiteljem in vodstvom šol na voljo praktični nasveti in podporna literatura o značilnostih marginaliziranih učencev. Zbirka orodij se osredotoča na 23 določenih kategorije odločitev, ki posledično vplivajo na marginalizirano šolsko populacijo. Pri razvoju zbirke orodij je bilo opredeljenih 13 širših kategorij marginaliziranih populacij, na podlagi katerih so bila oblikovana konkretna priporočila, ki šolskemu osebju omogočajo, da se izrazi mnenje vseh deležnikov. Zbirka orodij je na voljo v grškem, angleškem, portugalskem in romunskem jeziku ter je na voljo na spletni strani [iDecide](#).

10.1 Učiteljevo orodje za samorefleksijo o raznolikosti učencev

Na podlagi odgovorov na spodnja vprašanja mora učitelj začetnik napisati kratek odstavek, v katerem povzame ugotovitve o sebi, svojih razredih, poučevanju in šoli ter o njih razmisli. Rešen vprašalnik lahko uporabi tudi v razpravi z mentorjem.

Navedite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami:

- 1 = *Popolnoma se ne strinjam*
- 2 = *Ne strinam se*
- 3 = *Niti se strinjam, niti se ne strinjam*
- 4 = *Strinjam se*
- 5 = *Popolnoma se strinjam*

O meni

1. Zavedam se predpostavk, ki jih imam o pripadnikih kultur in skupin, ki se razlikujejo od moje lastne.
2. Zavedam se, kako moja identiteta in kulturna perspektiva vplivata na mojo presojo.
3. Zavedam se, da obstaja raznolikost **med skupinami** posameznikov na podlagi spolne identitete, vere, rase, narodnosti, jezika, sposobnosti, spolne usmerjenosti, socialno-ekonomskega statusa itd.
4. Zavedam se, da obstaja raznolikost **v skupinah** posameznikov z enako spolno identiteto, veroizpovedjo, raso, narodnostjo, jezikom, sposobnostmi, spolno usmerjenostjo, socialno-ekonomskim statusom itd.
5. V svojem življenju sem zgled **spoštovanja** do ljudi, ki se od mene razlikujejo po spolni identiteti, veri, rasi, narodnosti, jeziku, sposobnostih, spolni usmerjenosti, socialno-ekonomskem statusu itd.
6. V svojem življenju sem zgled **vključevanja** ljudi, ki se od mene razlikujejo po spolni identiteti, veri, rasi, narodnosti, jeziku, sposobnostih, spolni usmerjenosti, socialno-ekonomskem statusu itd.
7. Izkoriščam priložnosti, da se znajdem na mestih ali v situacijah, kjer se lahko učim o razlikah in ustvarjam nove odnose.

O mojih učencih in razredu/ih

8. Poznam različna **ozadja** (spolna identiteta, vera, rasa, etnična pripadnost, jezik, sposobnosti, spolna usmerjenost, socialno-ekonomski status itd.) svojih učencev in njihovih družin.

9. Poznam različne **interese** (spolna identiteta, vera, rasa, etnična pripadnost, jezik, sposobnosti, spolna usmerjenost, socialno-ekonomski status itd.) svojih učencev in njihovih družin.
10. Pazim, da na podlagi kulturnih ali identitetnih razlik nimam predsodkov glede učenčeve uspešnosti.
11. V razredu dejavno spodbujam gradnjo skupnosti.
12. Moji učenci poznajo imena, preteklost in interese drug drugega.
13. Moji učenci se v moji učilnici dobro počutijo.
14. Moji učenci v razredu delijo osebne primere, ki odražajo njihova **različna ozadja**.
15. Moji učenci delijo osebne primere, ki odražajo njihove različne **interese v razredu**.
16. **Prepoznam** konflikte, ki temeljijo na razlikah med posamezniki in skupinami.
17. **Konstruktivno rešujem** konflikte, ki temeljijo na razlikah med posamezniki in skupinami.
18. **Zavedam se**, da imam kot učitelj vpliv na moje odnose z učenci z različnimi ozadji in identitetami.

O mojem učnem načrtu in poučevanju

19. Moje gradivo v razredu je vključujoče, raznoliko in ne stereotipno.
20. Učencem omogočam, da povežejo koncepte mojega predmeta z vprašanji raznolikosti, ki zadevajo **lokalno okolje**.
21. Učencem omogočam, da povežejo koncepte mojega predmeta z vprašanji raznolikosti, ki zadevajo **svetovno javnost**.
22. Zagotavljam, da so odgovornosti, dejavnosti in interakcije v razredu **vključujoče (npr. pravičen sistem za pozivanje učencev, spolno nevtralen jezik)**.
23. V razredu **spoštujem** različna vedenja, vrednote, komunikacijske stile in jezike.
24. Gradiva, ki jih uporabljam pri pouku, so dostopna in primerna za učence z **različnimi telesnimi ovirami**.
25. Učence pripravljam na prihodnja okolja, ki se lahko razlikujejo od njihovih sedanjih izkušenj (npr. študij, delo).
26. Vztrajam pri spornih ali občutljivih temah, ki se navezujejo na raznolikost, čeprav je pogovor o tem neprijeten.

O moji šoli

27. Zavedam se raznolikosti svoje šolske skupnosti.
28. Moja šola odobrava in priznava raznolikost.
29. Moja šola podpira raznolikost v:
  - javni prostorih
  - programih, odborih in študentskih skupinah
  - podpornih storitvah
30. Politika moje šole (npr. urnik in/ali predpogoji) nesorazmerno negativno vpliva na učence z različnimi ozadji in identitetami.
31. Članstvo skupin staršev (npr. Svet staršev) odraža demografske značilnosti šolske skupnosti.
32. Moja šola je odprta za povratne informacije družinam, da bi z njimi delila spoznanja in izkušnje, povezane s težavami v zvezi z raznolikostjo.

Prilagojeno iz:

<https://www.apa.org/ed/precollege/topss/considering-diversity/considering-diversity-tool>

10.2 Pravidnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami

Pri vzgoji in izobraževanju otrok kot temeljno vrednoto postavljamo posameznega otroka in mladostnika ter njegov razvoj. Otroku in mladostniku, ki to potrebuje, prilagajamo organizacijo in oblike vzgojno izobraževalnega dela, dodatne oblike pomoči pa vsakemu otroku in mladostniku posebej zagotavljamo z odločbo o usmeritvi, pri čemer upoštevamo tudi njegove posebnosti.

Otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami želimo zagotoviti ustrezne prilagoditve in pomoč, da bi lahko dosegli cilje in standarde znanja ter razvili svoje potenciale. Večini otrok s posebnimi potrebami zagotavljamo vzgojo in izobraževanje v rednih vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, kjer jim nudimo različne vrste pomoči. Za njih prilagajamo organizacijo in način izvajanja programov ter jim nudimo dodatno strokovno pomoč. Za vsakega otroka s posebnimi potrebami v vrtcu oziroma v šoli je potrebno pripraviti individualiziran program, v katerem so opredeljene vse oblike pomoči, ki jih otrok potrebuje. Pri tem postopku z učitelji sodeluje svetovalna služba.

Področje poučevanja otrok s posebnimi potrebami zakonodajno urejajo trije zakoni:

- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1)
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>

- Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP)

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7681>

- Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI)

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8083>

Zakon o osnovni šoli, Zakon o gimnazijah in Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju pa vsi opredeljujejo tudi pojem »učencev z učnimi težavami« ali njemu sorodne opredelitve. Tako ti učenci kot učenci s posebnimi statusi so lahko upravičeni do posebnih prilagoditev. Področje učnih težav je specifično za slovenski prostor zelo celovito obravnaval projekt Strokovne podlage za nadaljnji razvoj in uresničevanje Koncepta dela »Učne težave v osnovni šoli«, ki sta ga med leti 2008 in 2011 izvajali konzorcijski partnerici Pedagoška fakulteta in Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Gradiva ravzita v projektu so dostopna na spletni strani: <https://ucne-tezave.si/>

Področje je zelo jasno in pregledno predstavljeno na spletnih straneh vlade, ki jih ureja Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje na naslovu:

<https://www.gov.si/podrocja/izobrazevanje-znanost-in-sport/izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/>

Spletna stran ponuja tudi neposredne povezave do zakonskih podlag in pojasnil o postopkih in tudi konkretnih obrazcev, ki se v tem postopkih uporabljajo.

10.3 Prepoznavanje glavnih kategorij učencev z različnimi potrebami med vašimi učenci

Kategorija	Podkategorija	Kratek opis
Verske manjšine		Med manjšinske verske skupnosti uvrščamo vse religije, ki imajo manj pripadnikov kot glavna, večinska religija znotraj ene države. Manjšinske religije so lahko predmet stigmatizacije ali diskriminacije. Pripadniki manjšinskih religij so lahko izpostavljeni diskriminaciji in predsodkom, zlasti kadar so verske razlike povezane z etničnimi razlikami oz. ko je pripadnost določeni verski skupnosti vidna preko zunanjih znamenj (prim. obleka).
Romski učenci, Potujoča skupnost		Svet Evrope uporablja izraz "Romi" kot krovni izraz. Nanaša se na Rome, Sinte, Kale in sorodne skupine v Evropi, vključno s Popotniki in vzhodnimi skupinami (Dom in Lom), ter zajema veliko raznolikost zadevnih skupin, vključno z osebami, ki se opredeljujejo kot Cigani. Številni Romi živijo v izjemno slabih razmerah na robu družbe in se tudi v vsakdanjem življenju soočajo z visoko stopnjo rasizma, diskriminacije in socialne izključenosti.
Intelektualna oviranost	Kognitivno delovanje	Primanjkljaji v kognitivnem delovanju in učnih značilnostih posameznikov z motnjami v duševnem razvoju vključujejo slab spomin, počasno učenje, težave s pozornostjo, težave pri izkoriščanju naučenega in pomanjkanje motivacije (Heward 2013).
	Prilagodljivo vedenje	Prilagodljivo vedenje je skupek konceptualnih, socialnih in praktičnih spretnosti, ki se jih vsi ljudje naučijo, da lahko delujejo v vsakdanjem življenju (https://aaid.org). Po definiciji imajo otroci z motnjami v duševnem razvoju precejšnje primanjkljaje na področju prilagodljivega vedenja. Otroci s prilagojenim vedenjem imajo običajno primanjkljaje zlasti na naslednjih področjih spretnosti: konceptualne spretnosti , kot so načrtovanje in vedenje ter uporaba abstraktnih pojmov; socialne spretnosti , kot so splošno vedenje, občutki o sebi, razumevanje drugih, reševanje problemov, vpliv drugih ljudi, upoštevanje pravil in spoštovanje zakonov ter praktične spretnosti , vključno z upravljanjem doma in osebne nege, upravljanjem denarja, uporabo telefona, premikanjem iz kraja v kraj, ohranjanjem varnosti in zdravja, upoštevanjem urnikov in rutine ter vzdrževanjem poklicnega življenja. Te omejitve so lahko različnih oblik in se običajno pojavljajo na različnih področjih delovanja. Omejitve pri veččinah samooskrbe in socialnih odnosih ter vedenjski presežki so pogoste značilnosti posameznikov z motnjami v duševnem razvoju. Posameznike z motnjami v duševnem razvoju, ki potrebujejo temeljito podporo, je treba pogosto naučiti osnovnih veščin samooskrbe, kot so oblačenje, prehranjevanje in higiena. (Heward 2013).
	Downov sindrom	Izraz sindrom se nanaša na več simptomov ali značilnosti, ki se pojavljajo skupaj in določajo značilnosti določene bolezni ali stanja. Downov sindrom je eden od dveh najpogostejših genetskih vzrokov intelektualne oviranosti (Roberts idr.2005). Je posledica kromosomske nepravilnosti. Najpogosteje povzroči zmerno stopnjo intelektualne oviranosti, čeprav nekateri posamezniki delujejo v blagi ali hudi obliki. Prizadene približno 1 od 691 živorojenih otrok; pojavnost Downovega sindroma narašča s starostjo matere in pri ženskah pri 45 letih znaša približno 1 od 30. Značilnosti Downovega sindroma: je najbolj znano in dobro raziskano biološko stanje, povezano z intelektualno oviranostjo; ocenjuje se, da predstavlja 5-6 % vseh primerov. Značilne telesne značilnosti: nizka postava; raven, širok obraz z majhnimi ušesi in nosom; navzgor pomaknjene oči; majhna usta s kratko streho, izbočen jezik lahko povzroča težave pri artikulaciji; hipotonija (ohlapne mišice); pogoste srčne napake; dovzetnost za okužbe ušes in dihal. (Heward 2013)
	Družbeni razvoj	Sklepanje in ohranjanje prijateljstev ter osebnih odnosov je za mnoge otroke z motnjami v duševnem razvoju velik izziv (Guralnick, Connor, Neville in Hammond 2006). Slabe komunikacijske spretnosti, nezmožnost vedenja o čustvenem stanju drugih ter nenavadno ali neprimerno vedenje v interakciji z drugimi lahko vodijo v socialno izolacijo (Matheson, Olsen in Weisner 2007; Williams, Wishart, Pitcarin in Willis 2005). Ljudje, ki se poklicno srečujejo z ljudmi, ki imajo motnje v razvoju, težko razumejo njihov način komuniciranja. Druženje z vrstniki ima je lahko za učence s posebnimi potrebami dvoplastno. V primeru primerne medvrstniške komunikacije lahko spodbuja k razvoju. Če pa so učenci s

		posebnimi potrebami deležni žaljivk ali drugih oblik zavrnitev, pa jim slednje le še vzbudi dodatne težave za vzpostavljanje socialnih odnosov. (De Bildt idr. 2005). [Sklic: Heward, W. L. (2013). Izjemni otroci: W.: An introduction to special education (Uvod v posebno izobraževanje). Pearson College Div.]
	Vedenjski ekscesi in zahtevno vedenje	Učenci z motnjami v duševnem razvoju imajo pogosteje kot otroci brez motenj vedenjske težave (Dekker, Koot, van der Ende in Verhulst 2002). Mladostniki z lažjo ali mejno motnjo v duševnem razvoju sicer kažejo več antisocialnega vedenja kot mladostniki brez motenj (Douma, Dekker, de Ruyter, Tick in Koot 2007), na splošno pa velja, da s stopnjo težavnosti motnje v razvoju narašča možnost problematičnega vedenja. Značilnosti: Pri otrocih z motnjami v duševnem razvoju se pogosteje kot pri otrocih brez motenj pojavljajo težave pri sprejemanju kritike, omejena samokontrola ter nenavadno in neprimerno vedenje, kot sta agresija ali samopoškodovanje. Nekateri genetski sindromi, povezani z motnjami v duševnem razvoju, običajno vključujejo atipično in neprilagojeno vedenje. Na primer, otroci s sindromom Prader-Willi se pogosto vedejo samopoškodovalno in obsesivno-kompulzivno, otroci s Pica sindromom ali alotriofagijo pa jedo snovi, ki niso hranljive, kot so vrvice, lasje ali umazanija (Ali, 2001; Dimitropoulos, Feurer, Butler in Thompson, 2001; Symons, Butler, Sanders, Feurer in Thompson, 1999; Heward 2013).
Učne težave	Disleksija	"Disleksija je učna težava, ki prizadene predvsem sposobnosti za natančno in tekoče branje besed in črkovanje. Za disleksijo so značilne težave pri fonološkem zavedanju, besednem spominu in hitrosti besednega procesiranja. Disleksija se pojavlja pri različnih intelektualnih sposobnostih. Najbolje je, da jo obravnavamo kot kontinuum in ne kot ločeno kategorijo, prav tako pa ni jasnih mejnih točk. Sočasne težave se lahko pojavijo na področju jezika, motorične koordinacije, miselnega računanja, koncentracije in osebnega vedenja, vendar same po sebi ne pomenijo disleksije. Dober pokazatelj resnosti in vztrajnosti disleksičnih težav lahko dobimo, če preverimo, kako se posameznik odziva ali se je odzval na dobro utemeljeno intervencijo" (Rose review 2009, 30).
	Težave z branjem (napačno črkovanje zvokov)	Težave pri branju so daleč najpogostejša značilnost učencev z učnimi težavami. Težave pri branju učencev z učnimi težavami vključujejo težave na ravni besed, na primer nezmožnost natančnega in tekočega dekodiranja posameznih besed. Poleg tega imajo ti učenci primanjkljaje na področju fonološkega zavedanja govornih besed (Torgesen in Wagner 1998). Fonološko zavedanje se nanaša na "zavestno razumevanje in znanje, da je jezik sestavljen iz zvokov" (Simmons, Kame'nui, Coyne, Chard in Hairrell 2011, 54). Za učence, ki imajo težave pri branju, je značilno: - slabo napreduje pri branju; - težko združuje črke v besede; - obotavlja se pri branju, zlasti pri glasnem branju; - pri branju izpušča besede/vrstice ali dodaja dodatne besede; - ima težave pri izbiri najpomembnejših točk v odlomku (težave z razumevanjem).
	Pomanjkljivosti pisnega jezika	Učenci z učnimi težavami so pri vseh nalogah pisnega izražanja, vključno s prepisovanjem pisave, črkovanjem, ločili, besediščem, slovnico in razlagalnim pisanjem, bistveno slabši kot njihovi vrstniki brez težav (De La Paz in Graham 1997; Englert, Wu in Zhao 2005). Za učence, ki imajo težave pri pisanju, je značilno: - pomanjkanje motivacije, omejen metakognitivni nadzor; - nerazumevanje pravopisnih pravil; - slabo oblikovanje idej (Heward 2013).
	Slabši dosežki pri matematiki	Številni učenci z učnimi težavami imajo velike težave pri številčnem razmišljanju in računanju. Učenci z učnimi težavami so pri vseh vrstah aritmetičnih problemov na vseh ravneh šolanja uspešnejši od običajno uspešnih otrok (Cawley, Parmar, Foley, Salmon in Roy, 2001). Posebej očitni so primanjkljaji pri matematičnih nalogah in reševanju besedilnih nalog (Fuchs et al., 2010; Geary, 2004; Heward 2013). Za učence, ki imajo težave pri matematiki, je značilno: - napake pri vrstnem redu števil, težave pri pretvarjanju merskih enot; - nerazumevanje in mešanje matematičnih simbolov; - oteženo učenje zaporedij, npr. tabele, dneve v tednu, abecedo; - težave s poštevanko; - zamenjavanje števil (prim. dve in pet).
	Pomanjkanje socialnih veščin	Učenci z učnimi težavami so tudi bolj nagnjeni k socialnim težavam. Slabe socialne spretnosti učencev z učnimi težavami so lahko posledica načinov, kako si razlagajo socialne situacije glede na lastne izkušnje, in njihove nezmožnosti zaznavanja neverbalnih afektivnih izrazov drugih (Meadan in Halle, 2004; Most in Greenbank 2000). Socialne situacije, v katerih imajo učenci s posebnimi potrebami težave, so lahko preproste ali bolj zapletene (De Bildt in drugi 2005): - sodelovanje v pogovoru z vrstnikom;

	Motnja pomanjkanja pozornosti s hiperaktivnostjo (ADHD)	-odločanje ali vam želi oseba, ki se zdi prijazna, škodovati. "Bistvena značilnost motnje pomanjkanja pozornosti s hiperaktivnostjo je vztrajen vzorec nepozornosti in/ali hiperaktivnosti-impulzivnosti, ki je pogostejši in hujši, kot je običajno opaziti pri posameznikih na primerljivi stopnji razvoja" (American Psychiatric Association, 2000a, str. 85). Nekateri učenci z učnimi težavami imajo težave pri opravljanju nalog in/ali so zelo hiperaktivni. Pri otrocih, pri katerih se te težave stalno pojavljajo, se lahko diagnosticira motnja pomanjkanja pozornosti s hiperaktivnostjo (ADHD). Značilnosti učencev z ADHD: - nepozornost; - neupoštevanje podrobnosti; - težave z ohranjanjem pozornosti pri opravljenih ali dejavnostih; - težko sledenje ali nezmožnost sledenja pogovoru; - oteženo opravljanje nalog (npr. začne opravljati nalogo, vendar kmalu začne delati nekaj drugega); - težave z vedenjem pri nalogah in dejavnostih (npr. delo je neredno, nesistematizirano); - odpor do težavnejših miselnih nalog; - pogosto izgubljanje stvari; - pogosto odvracanje pozornosti; - pozabljivost. Značilnosti hiperaktivnih in impulzivnih učencev: - preigravanje; - nemirnost; - plezanje po pohoštvu; - pretirana glasnost in povzročanje hrupa; - pogosto "v gibanju", kot da bi ga "poganjal motor"; - pretirano govorjenje, izgovarja odgovore, težko počaka, da pride na vrsto, prekinja druge; - deluje brez razmišljanja (npr. začne opravljati nalogo, ne da bi prebral ali poslušal navodila); - nestrpnost, hitijo pri opravljanju dejavnosti ali nalog, težko se upirajo motilcem; (povzeto po American Psychiatric Association 2011c)
Motnje avtističnega spektra		Značilnosti motenj avtističnega spektra (prilagojeno iz DSM-5 Motnja avtističnega spektra 299.00 (F84.0)) A. Trajni primanjkljaji v socialni komunikaciji in socialni interakciji v različnih kontekstih, ki se kažejo v naslednjih primerih, trenutno ali v preteklosti (primeri so ilustrativni, ne izčrpani, glej besedilo): 1. Primanjkljaji v socialno-čustveni vzajemnosti, ki segajo na primer od nenormalnega socialnega pristopa in neuspešnega normalnega pogovora nazaj in naprej do zmanjšane izmenjave interesov, čustev ali vpliva ter neuspešnega začetka ali odziva na socialne interakcije. 2. Primanjkljaji v neverbalnem komunikacijskem vedenju, ki se uporablja v socialni interakciji, od na primer slabo integrirane verbalne in neverbalne komunikacije, do nepravilnosti v očesnem stiku in govorici telesa ali primanjkljajev v razumevanju in uporabi gest, do popolnega pomanjkanja obrazne mimike in neverbalne komunikacije. 3. Pomanjkljivosti pri razvijanju, vzdrževanju in razumevanju odnosov, na primer od težav pri prilagajanju vedenja različnim družbenim okoliščinam do težav pri skupni domišljjski igri ali sklepanju prijateljstev ter odsotnosti zanimanja za vrstnike. B. Omejeni, ponavljajoči se vzorci vedenja, interesov ali dejavnosti, ki se trenutno ali v preteklosti kažejo v vsaj dveh od naslednjih primerov (primeri so ilustrativni, ne izčrpani): 1. Stereotipni ali ponavljajoči se motorični gibi, uporaba predmetov ali govor (npr. preprosti motorični stereotipi, postavljanje igrač v vrsto ali obračanje predmetov, eholalija, posebne fraze). 2. Vztrajanje pri enakosti, neprilagodljivo upoštevanje rutine ali ritualizirani vzorci verbalnega ali neverbalnega vedenja (npr. izjemna stiska ob majhnih

		spremembah, težave s prehodi, togi vzorci razmišljanja, rituali pozdravljanja, potreba po vsakodnevni vožnji po isti poti ali uživanju iste hrane). 3. Zelo omejeni, fiksirani interesi, ki so nenormalne intenzivnosti ali usmerjenosti, kot je močna navezanost na nenavadne predmete ali preokupacija z njimi, s pretirano omejenimi ali vztrajnimi interesi. 4. Hiper- ali hiporeaktivnost na senzorični vnos ali nenavadno zanimanje za senzorične vidike okolja (npr. očitna brezbržnost do bolečine/temperature, neugoden odziv na določene zvoke ali teksture, pretirano vonjanje ali dotikanje predmetov, vizualna fascinacija s svetlobo ali gibanjem).
Komunikacija in jezikovne motnje	Komunikacijske motnje	Komunikacijska motnja je motnja v sposobnosti sprejemanja, pošiljanja, obdelave in razumevanja konceptov (verbalnih in neverbalnih) in grafičnih simbolnih sistemov. Opaža se pri slušnem zaznavanju in govorjenju in je lahko v blažji ali hujši obliki. Lahko je razvojna ali pridobljena. Posamezniki lahko kažejo eno ali katero koli kombinacijo komunikacijskih motenj. Komunikacijska motnja je lahko primarna ali sekundarna motnja drugih motenj. (Ameriško združenje za govorni jezik in sluh 1993).
	Jezikovne motnje	Jezikovna motnja je moteno razumevanje in/ali uporaba govornih, pisanih in/ali drugih simbolnih sistemov. Motnja lahko vključuje (1) obliko jezika (fonologija, morfologija, sintaksa), (2) vsebino jezika (semantika) in/ali (3) funkcijo jezika v komunikaciji (pragmatika) v kateri koli kombinaciji.
	Motnje govora	Tri osnovne vrste govornih motenj so: (a) motnje artikulacije (napake pri tvorbi govornih zvokov), (b) motnje tekočnosti (težave s potekom ali ritmom govora) in (c) motnje glasu (težave s kakovostjo ali uporabo glasu), (č) motnje resonance, (d) motnje govornega sprejemanja, (e) motnje govornega izražanja, (f) kognitivno-komunikacijske motnje, (g) motnje izgovorjave.
Senzorične motnje	Okvara sluha	Po definiciji je okvara sluha "trajna ali spremenljiva okvara sluha, ki negativno vpliva na otrokovo učno uspešnost, vendar ni vključena v opredelitev 'gluhote'", kot je opredeljena v Zakonu o izobraževanju oseb s posebnimi potrebami (IDEA).
	Slabovidnost	[Sklic: http://www.specialeducationguide.com/disability-profiles/hearing-impairments/] "Okvara vida, znana tudi kot okvara vida ali izguba vida, je zmanjšana sposobnost vida do te mere, da povzroča težave, ki jih ni mogoče odpraviti z običajnimi sredstvi, kot so očala." ("Sprememba opredelitve slepote" (PDF). Svetovna zdravstvena organizacija. Pridobljeno 22. maja 2022). Najpogostejše okvare vida so: - ostrina ali jasnost vida (ostrina vida); - normalni obseg vidnega polja (vidno polje); - barvna slepota.
Telesne okvare	Prirojena malformacija kosti in sklepov	Prirojene malformacije so strukturne, funkcionalne ali presnovne anomalije, ki se lahko pokažejo že ob rojstvu ali v zgodnjem otroštvu. "Različne vrste patogenih procesov, ki vodijo do strukturnih nepravilnosti, označujemo z izrazi malformacija, motnja in deformacija. Anomalije lahko uvrstimo v eno od teh kategorij glede na razvojno stopnjo, v kateri je prišlo do spremembe, proces, ki je spremembo povzročil, ali končni rezultat. (Stevenson et. all. 2015). Osebe, pri katerih je ocenjena srednja invalidnost, so usmerjene v poklicne dejavnosti z manjšim telesnim naporom, brez premagovanja dolgih razdalj ali dvigovanja težkih predmetov. Potrebujemo pripomočke za vedenje in obnovitveno zdravljenje, da se prepreči poslabšanje delovanja sklepov. Osebe s težko invalidnostjo potrebujejo kompenzacijska sredstva (proteze, itd.), prilagojena glede na njihovo dejavnost in prizadete člene. Potrebujemo lahko tudi posebna sredstva za premikanje (invalidski voziček, prilagojene avtomobile itd.), prilagojen bivalni/delovni prostor in pomoč pri vsakodnevnih dejavnostih (za osebe s hudimi okvarami).
	Skolioza	Skolioza je tridimenzionalna deformacija, ki nastane, ko se hrbtenica nepravilno zasuka in ukrivi vstran. Izraz "izhaja iz grške besede, ki pomeni "ukriviljen", in ga je prvič uporabil Galen (131–201 n. št.) za opis deformacije hrbtenice v obliki črke "S" ali "C". Čeprav je deformacija opredeljena kot stranska ukrivljenost, ki se vidi z ravninsko radiografijo, je dejansko tridimenzionalna in vključuje spremembe v frontalni, sagitalni in transverzalni ravnini hrbtenice. Pojavi se lahko v zgornjem ali spodnjem delu hrbta, zelo redko pa se pojavlja v vratnem predelu. Vzrok za večino ukrivljenosti hrbtenice ni znan (idiopatska skolioza)" (Huffman et. all., 275).
	Kifoza	»Izraz kifoza se nanaša na prekomerno krivljenje hrbta naprej. Včasih je ukrivljanje normalno, včasih pretirano. Pogoj se lahko pojavi v kateri koli starosti, vendar je med starejšimi ženskami zelo pogost. Kifoza se običajno pojavi pri starejših ljudeh, ko

		hrbtenečne kosti zaradi osteoporoze vse bolj oslabijo. Kostni se lahko stisnejo ali razpokajo. Pri otrocih se pojavi zaradi klina ali nepravilnosti hrbtenice sčasoma. Če je kifoza blaga, lahko povzroči le nekaj težav. Če pa je huda, lahko povzroči veliko bolečino in razkroj. Zdravljenje bo odvisno od vzroka in posledic zaokroževanja in starosti pacienta.« (Humanitas)
	Somatska disfunkcija	"Somatsko disfunkcijo lahko opredelimo kot "oslabljeno ali spremenjeno delovanje povezanih sestavin somatskega (telesnega okvira) sistema: skeletnih, artrodialnih in miofascialnih struktur ter z njimi povezanih žilnih, limfnih in živčnih elementov" (Educational Council on Osteopathic Principles, 2009). "Somatska disfunkcija ni poškodba tkiva, ki jo mora telo pozdraviti. Somatska disfunkcija je prej motnja v programiranju telesa za dolžino, napetost in prilaganje sklepne površine, ki vpliva na gibljivost, učinkovitost pretoka tkivnih tekočin in nevrološko ravnovesje. [...]" (Marc Micozzi, Fundamentals of Complementary and Alternative Medicine, Saunders Elsevier, 2010, str. 244)
	Poškodba hrbtenjače	Hrbtenjačo lahko na splošno opredelimo kot skupino živcev, ki poteka po sredini hrpta in prenaša signale med telesom in možgani ter poteka skozi vrat in hrbet. Poškodba hrbtenjače, povzroči spremembe njenega delovanja, ki so lahko začasne ali trajne. Pogosto pride do izgube mišične funkcije, občutka ali avtonomne funkcije v tistih delih človeškega telesa, ki jih oskrbuje hrbtenjača, ki je pod ravno poškodbo. Posledica tega je, da imajo bolniki s poškodbo hrbtenjače pogosto trajne nevrološke okvare, pride pa lahko tudi do invalidnosti.
	Mišična distrofija	Mišična distrofija je redka genska bolezen oziroma skupina različnih vrst bolezni, ki povzročajo postopno oslabelelost in šibkost mišic. Mišično tkivo postopoma propada, nadomešča pa ga vezivo in maščobno tkivo, zaradi česar gibanje postaja vedno bolj ovirano. Do nastanka bolezni pride zaradi pomanjkanja distrofina, beljakovine, ki predstavlja enega od osnovnih gradnikov mišičnega tkiva in po katerem je mišična distrofija dobila tudi ime. Ta povzroči težave s hojo, saj so prizadete medenične mišice in mišice na nogah, oslabijo tudi mišice na rokah, zato si bolnik ne more pomagati pri vstajanju z rokami, težko prijema različne predmete, prav tako pa lahko oslabijo tudi požiralne, dihalne in srčna mišica. Izraža se lahko z zelo raznolikimi simptomi. Simptomi so odvisni od tega, za kateri tip bolezni gre in kako močno je že napredovala. Duchennova mišična distrofija, ki je tudi najpogostejša, nastopi že v zgodnjem otroštvu, medtem ko se simptomi ostalih oblik te bolezni pojavijo kasneje ali šele v odrasli dobi. (Terapia)
	Revmatoidni poliartritis	Juvenilni revmatoidni artritis je vrsta artritisa, ki pri otrocih, starih 16 let ali manj, povzroča vnetje in togost sklepov več kot šest tednov. Vnetje povzroča rdečino, otekanje, toploto in bolečino v sklepih, čeprav se veliko otrok z JRA ne pritožuje zaradi bolečin v sklepih. Prizadene lahko katerikoli sklep, vnetje pa lahko omejuje gibljivost prizadetih sklepov.
	Paraliza	Veriga živčnih celic, ki poteka od možganov prek hrbtenjače do mišic, se imenuje gibalna pot. Za normalno delovanje mišic so potrebne neokrnjene povezave vzdolž celotne motorične poti. Poškodba na katerikoli točki zmanjša sposobnost možganov, da nadzorujejo gibanje mišic. Ta zmanjšana učinkovitost povzroči šibkost, imenovano tudi pareza. Popolna izguba komunikacije onemogoča kakršno koli gibanje. To pomanjkanje nadzora se imenuje paraliza. Nekatere podedovane nepravilnosti v mišicah povzročajo periodično paralizo, pri kateri se šibkost pojavlja in izginja.
Lezbijke, geji, biseksualci, transseksualci (LGBT)		Lezbijke: Lezbijka je ženska, ki jo romantično, spolno in/ali čustveno privlačijo ženske. Gej: homoseksualca romantično, spolno in/ali čustveno privlačijo moški. Beseda gej se lahko na splošno uporablja za lezbijke, geje in biseksualne osebe, vendar se veliko žensk raje imenuje lezbijke. Večina gejev ne mara, da se jih označuje kot homoseksualce zaradi negativnih zgodovinskih asociacij na to besedo in ker beseda <i>gej</i> bolje odraža njihovo identiteto. Biseksualnost: Biseksualna oseba je oseba, ki jo romantično, spolno in/ali čustveno privlačijo osebe obeh spolov. Transspolnost ali Trans: To je skupni izraz za osebe, katerih spolna identiteta (notranji občutek, da so moški, ženske ali transspolne osebe) in/ali spolni izraz se razlikuje od tistega, ki je običajno povezan z njihovim rojstnim spolom. Ne vsi, katerih videz ali vedenje je značilno za spol, se opredeljujejo kot transspolne osebe. Transspolne osebe se lahko opredelijo kot transseksualci, transvestiti ali druge spolne identitete. (Pobal, 2006; APA 2006).
Učenci iz socialno šibkejših okolij	Enostarševske družine	Starš samohranilec je posameznik, ki ni v zakonski zvezi in nosi večino ali vse vsakodnevne odgovornosti za vzgojo otroka ali otrok. Mati je najpogosteje glavna skrbnica v enostarševski družinski strukturi, ki je nastala zaradi smrti partnerja, ločitve ali nenačrtovane nosečnosti.
	Revne družine	Z revščino se soočajo ljudje, katerih dohodki in finančna sredstva so prenizka, da bi lahko dosegli normalni življenjski standard, značilen za okolje, v katerem živijo. Razlogi za revščino so različni (slabo plačane službe, nezmožnost dela, itn.) Ljudje, ki se soočajo z

		revščino, živijo v slabih stanovanjskih razmerah, nimajo pogojev za zdrav način življenja. Revščina lahko vpliva tudi na učne težave, saj otroci nimajo ustreznih pogojev za razvoj in ne morejo obiskovati interesnih dejavnosti (prim. glasbena šola, športni treningi).
	Nasilje v družini	Nasilje v družini pomeni zlorabo in/ali napad otrok ali mladostnikov s strani njihovih staršev ali odraslih s strani njihovih intimnih partnerjev. Izraz se izmenično uporablja za izrazoma zloraba intimnega partnerja in nasilje med starši. Znaki, ki lahko kažejo na nasilje v družini učenca so: - telesne poškodbe; - utrujenost; - nenehna skrb za morebitno nevarnost in/ali varnost bližnjih; - žalost in/ali umik od drugih in dejavnosti; - težave s pozornostjo pri pouku; - izbruhi jeze, usmerjeni proti vrstnikom, učiteljem ali sebi; - ustrahovanje. (Baker et. all., 9)
	Oddaljena območja	Učenci, ki v šolo prihajajo od zelo oddaljenega kraja.
Učenci migranti, begunci in prosilci za azil	Begunci, prosilci za azil in mladoletniki brez spremstva	Konvencija o statusu beguncev, ki je bila sprejeta na Diplomatski konferenci Združenih narodov leta 1951, je glavni pravni dokument, ki določa status in pravice beguncev. Konvencijo je podpisalo 144 držav. Kot »begunec« je opredeljena oseba, ki zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnemu prepričanju, zunaj države, katere državljan je, in ne more ali zaradi strahu noče uživati varstva te države. Po podatkih Agencije Združenih narodov za begunce je prosilca za azil oseba, katere prošnja za zatočišče še ni bila obravnavana. Mladoletnik brez spremstva je oseba, ki je mlajša od osemnajst let, razen če je po zakonu, ki se uporablja za otroka, polnoletnost dosežena prej, in ki je ločena od obeh staršev ter zanjo ne skrbi odrasla oseba, ki je po zakonu ali običaju odgovorna za to (Refugee Children, 121).
	Učenci migranti	V Konvenciji Združenih narodov o pravicah migrantov so migranti vsi, ki so se svobodno odločili za migracijo zaradi osebnega blagostanja in brez posredovanja zunanjega prisilnega dejavnika.
Učenci z zdravstven. težavami	Astma	Astma je kronična (dolgotrajna) bolezen pljuč, pri kateri se vnamejo in zožijo dihalne poti. Simptomi so ponavljajoča se obdobja piskanja, stiskanje v prsih, težko dihanje in kašelj. Ta se pogosto pojavi ponoči ali zgodaj zjutraj. Učenci z astmo lahko kadarkoli doživijo resnejše dihalne stiske, izbruhe kašlja in piskanje v pljučih. Mnogi morajo jemati oralna ali inhalacijska zdravila. Otroci z astmo lahko ob uporabi inhalatorjev (imenovanih tudi bronhodilatatorji) doživijo tesnobo, ali pa postanejo hiperaktivni. Nekateri tudi zamudijo šolske izlete, ker ne zmorejo tolikšne fizične obremenitve. Zaradi oslabiljenega imunskega sistema in spremljajočih alergij so lahko bolj pogosto bolni.
	Diabetes	Sladkorna bolezen je kronična bolezen, pri kateri je raven glukoze (sladkorja) v krvi višja od običajne. Sladkorna bolezen tipa 1 ali mladostniška sladkorna bolezen je bolezen imunskega sistema. Pri osebah s sladkorno boleznijo tipa 1 imunski sistem napade celice trebušne slinavke, ki proizvajajo inzulin, in jih uniči. Ker trebušna slinavka ne more več proizvajati inzulina, morajo ljudje s sladkorno boleznijo tipa 1 za življenje vsak dan jemati inzulin. Simptomi so hitro izgubljanje telesne teže, bitje srca, vrtoglavice, zadihanost, velika žeja itn. Otroci z diabetesom se morajo (tako kot vsi bolniki) držati predpisanega načina prehranjevanja. Njihova fizična mobilnost mora biti prilagojena. Zanje je značilno, da se hitreje zadihajo in da lahko ob večjem fizičnem naporu in hitrem dvigu in padca sladkorja v krvi, izgubijo zavest.
	Anemija	Anemija se pojavi, če je v krvi manjše število rdečih krvničk od običajnega ali če rdeče krvničke nimajo dovolj hemoglobina. Hemoglobin je beljakovina, ki daje krvi rdečo barvo, vsebuje železo in veže kisik iz pljuč v preostale organe. Pri anemičnih osebah je doprinos kisika v kri prenizek, posledica pa je utrujenost in šibkost. Huda slabokrvnost lahko poškoduje srce, možgane in druge organe v telesu ter lahko povzroči celo smrt. Na splošno je pomanjkanje železa najpogostejši vzrok anemije v razvitem svetu (Sills idr. 2016). Pomanjkanje železa mora obstajati dlje časa, preden se pojavi anemija. Pomanjkanje železa pediatri običajno zgodaj odkrijejo pri rutinskih pregledih, saj se kaže z zelo posebnimi simptomi, kot sta grizenje nohtov in želja po žvečenju ledu ali zemlje (Pica sindrom). V zahodnem svetu je anemija lahko posledica dolgotrajnega pomanjkanja železa zaradi podhranjenosti, kot se pojavlja pri anoreksiji nervozi. Simptomi anemije

		Težave pri vzdrževanju telesne temperature, večja verjetnost okužb, utrujenost, šibkost, blede koža, hitro ali neredno bitje srca, težko dihanje, bolečine v prsih, omotica, kognitivne težave, mrzle roke in noge, glavoboli in razdražljivost.
	Epilepsija	Epilepsija je nevrološka motnja. V možganih je na milijone živčnih celic, imenovanih nevroni, ki si med seboj pošiljajo električne naboje. Do napada pride, ko se v možganih med živčnimi celicami nenadoma in za kratek čas pojavi pretiran porast električne aktivnosti. Posledica tega je sprememba občutkov, vedenja in zavesti. Učenci z epilepsijo imajo lahko poleg morebitnih težav z delovnim spominom tudi specifične učne težave, kot sta nepozornost in težave pri procesiranju, ali pa so kot ovira, ki lahko vpliva na učenje, opredeljeni stranski učinki, povezani z anti epileptičnimi zdravili (Reilly in Ballantine 2011). Utrujenost, nihanje razpoloženja, razdražljivost in težave s koncentracijo je mogoče pripisati stranskim učinkom zdravil. Motnje spanja in posledična utrujenost zaradi nočnih napadov so še en dejavnik, ki otežuje učenje pri bolnikih z epilepsijo.
	Rak	Vrste raka pri otrocih: Levkemija je rak krvnih celic, ki nastane v kostnem mozgu in predstavlja približno 40 % vseh primerov raka pri otrocih. Najpogostejša je akutna limfoblastna levkemija (ALL). Večina drugih primerov je akutna mieloična levkemija (AML). Tumorji centralnega živčevja, tumorji možganov in hrbtenjače so najpogostejši solidni tumorji pri otrocih. Limfomi izvirajo iz celic v bezgavkah ali drugih limfnih tkivih in vključujejo Hodgkinov limfom in več Nehodgkinovih limfomov. Ledvični tumorji se pogosteje pojavijo v prvih petih letih življenja. Rabdomiosarkom je rak vezivnega tkiva, ki lahko nastane na več različnih mestih v telesu. Osteosarkom je najpogostejši kostni tumor pri otrocih in pogosto prizadene dolge kosti rok in nog. Ewingov sarkom je tumor, ki se pojavi v kosti ali mehkem tkivu. Pogosto se pojavlja v medenici ali kosteh nog. Nevroblastom izvira iz matičnih živčnih celic v nadledvični žlezi in verigi živcev vzdolž hrbtenice. Neuroblastom v otroštvu ima običajno dobre rezultate, pri starejših otrocih pa je agresivnejši in zahtevnejši za zdravljenje. Drugi raki: Pri otrocih se lahko pojavijo tudi tumorji zarodnih celic, ki nastanejo iz reproduktivnih celic, tumorji, ki nastanejo v jetrih, in druge redke oblike raka.
Učenci s težavami v duševnem zdravju	Odvisnosti	Odvisnost je opredeljena kot prisila k uporabi snovi ali nadaljevanju določenega vedenja, zaradi katerega se oseba počuti dobro ali se tako izogne slabim občutkom. Poznamo dve vrsti zasvojenosti: fizično in psihično. Fizična odvisnost To se zgodi, ko se določena kemijska snov uporablja toliko čas. Do fizične odvisnosti pride takrat, ko oseba dlje časa jemlje določene substance, ki spremenijo kemijsko sestavo telesa. Telo razvije hudo potrebo po določeni snovi. Če slednjega ne dobi, pade v abstinenčni sindrom, ki povzroči vrsto neprijetnih simptomov. Psihološka odvisnost Pri psihološki odvisnosti postanejo od določene snovi ali vedenja odvisni možgani. Um je močan, zato lahko zasvojeni možgani povzročijo fizične manifestacije odtegnitve, vključno s hrepenenjem, razdražljivostjo, nespečnostjo in depresijo. Pri alkoholu, nikotinu in prepovedanih drogah je mogoče razviti telesno odvisnost, psihološko odvisnost ali kombinacijo obeh. Kakšni so znaki? Čeprav se pri različnih ljudeh lahko razvije katerakoli vrsta odvisnosti, so opozorilni znaki precej podobni in vključujejo: - nezdrava osredotočenost na snov ali navado, ki povzroča odvisnost; - izključitev drugih dejavnosti, ki niso povezane s snovjo ali dejavnostjo, od katere je oseba odvisna; - odhodi ven predvsem zaradi uporabe snovi - potreba po večji dozi; - zanemarjanje drugih področij življenja, vključno z odnosi, zdravjem ali delom (Reachout.com)
	Depresija	Depresija je pogosta duševna motnja, ki jo zaznamujejo žalost, izguba zanimanja ali zadovoljstva, občutek krivde ali nizke lastne vrednosti, motnje spanja ali apetita, občutek utrujenosti in slaba koncentracija.

	Motnje hranjenja - anoreksija, bulimija	Izraz motnja hranjenja se nanaša na kompleksno, potencialno življenjsko ogrožajoče stanje, ki ga označujejo hude motnje v prehranjevalnem vedenju. Motnje hranjenja lahko obravnavamo kot način spopadanja s čustveno stisko ali kot simptom osnovnih težav. Anoreksija nervoza - Oseba si bo odločno prizadevala doseči in vzdrževati telesno težo, ki je nižja od običajne telesne teže za njeno starost, spol in višino. - Prevevajo jih misli o hrani in potrebi po hujšanju. - Lahko se pretirano ukvarjajo s telesno vadbo; - Pretirana redoljubnost; - Perfekcionizem. Bulimija nervoza - Oseba si odločno prizadeva, da bi se očistila zaužite hrane. Pri osebah s hujšo obliko bulimije lahko pride do bruhanja ali zlorabe odvajal (lahko tudi do kombinacije obojega) že po zaužitju normalne količine obroka. Nekateri pa posegajo po omenjenih sredstvih le po epizodi prenajedanja. - Za osebe z bulimijo je značilno kompulzivno obnašanje ki se kaže v prvi vrsti v odnosu do hrane. Pogosto prihaja do izmenjave obdobji stradanja in pretirane telesne vadbe, nato pa nekontroliranega prehranjevanja (prenajedanja) in namernega bruhanja in/ali zlorabo odvajal, diuretikov ali drugih zdravil. - Telesna teža je lahko pri bolnikih z bulimijo glede na njihovo starost, spol in višino normalna. Posledično je manj očitna kot bulimija in je dlje časa neopažena. Pogost simptom, ki spremlja osebe z bulimijo je tudi občutek krivde. Motnja hranjenja - Oseba se ponavlja v epizodah prenajedanja brez stradanja. - Pri nekaterih lahko pride do naglega padca in pridobivanja telesne teže. - Ujamejo se v začaranem krogu diet, prenajedanja, samoobtoževanja in sovraštva do sebe.
	Obsesivno kompulzivna motnja	Obsesivno-kompulzivna motnja (OCD) je duševna motnja, ki prizadene ljudi vseh starosti in življenjskih obdobji ter se pojavi, ko se oseba ujame v krog obsesij in kompulzij. Obsesije so nezaželene, vsiljive misli, podobe ali nagoni, ki sprožijo zelo mučne občutke. Kompulzije so vedenja, s katerimi se posameznik poskuša znebiti obsesij in/ali zmanjšati svojo stisko. [Sklic: Mednarodna fundacija za OCD]
	Shizofrenija	S shizofrenijo označujemo skupino psihotičnih motenj, povezanih z velikimi motnjami v mišljenju, čustvovanju in vedenju. Simptomi, ki so najpogosteje povezani z motnjo, so naslednji: - Halucinacije. Oseba s shizofrenijo lahko vidi, sliši, okuša, vonja in čuti stvari, ki jih preprosto ni. Te izkušnje se zdijo tako resnične, da težko verjamejo v nasprotno. - Blodnje so čudna ali nenavadna prepričanja, ki ne temeljijo na resničnosti in so pogosto v nasprotju z dokazi iz resničnega življenja. Nekdo s shizofrenijo na primer verjame, da sliši glasove, ki jih nihče drug ne sliši, zato ker nek tajni agent poslušča vse njegove pogovore. Druga oblika blodenj je lahko prepričanje, da nekdo v televizijski oddaji pošilja sporočila njim in samo njim ali da mimoidoči avtomobili na ulici vsebujejo skrita sporočila zanje. Blodnje se lahko začnejo nenadoma ali pa se razvijejo v obdobju tednov ali mesecev. - Neorganizirano razmišljanje: V primeru shizofrene epizode ima oseba, ki doživlja shizofrenično epizodo, težave s sledenjem lastnim mislim. Branje časopisnega članka ali gledanje nečesa na televiziji je lahko težavno, ker se težko pravilno osredotoči; misli in spomine lahko opiše kot meglene ali nejasne. - Neorganizirano vedenje: Nenavadno vedenje in videz sta lahko tudi simptoma shizofrenije, na primer nenadoma se začnete nenavadno oblačiti ali se obnašati na povsem nov način. Osebe s shizofrenijo so lahko razburjene, kričijo in preklinjajo brez razloga. Če menijo, da nekdo drug nadzoruje njihove misli, se lahko počutijo, kot da ne obvladujejo svojega telesa.
	Samopoškodovanje	O samopoškodovanju govorimo takrat, ko se nekdo namerno poškoduje ali prizadene. To se lahko zgodi v več oblikah, med drugim: - rezanje - uživanje prevelikih odmerkov zdravil ali tablet. - udarjanje samega sebe - metanje telesa ob nekaj - praskanje, prebadanje ali trganje kože, ki povzroča rane ali brazgotine - puljenje las ali trepalnic - sežiganje samega sebe - vdihavanje ali inhaliranje škodljivih snovi - nevarna vožnja - prekomerno uživanje in zloraba alkohola in/ali drugih drog
	Stres	Stres je stanje duševne napetosti in skrbi, ki ga povzročajo težave v življenju, pri delu itd. Stres povzroča močne občutke zaskrbljenosti ali tesnobe. Stres pri učencih lahko povzroča:

	- Izpiti - težave v šoli ali na delovnem mestu - Spolna, fizična ali čustvena zloraba - Odnosi - Nove odgovornosti - Selitev v nov kraj - Travmatičen dogodek, kot je smrt bližnjega. - Nova ali kronična bolezen ali invalidnost. - Pritisk vrstnikov ali ustrahovanje - Nerealna pričakovanja od sebe, družine, prijateljev ali kulture. - Preveliko število dejavnosti
Bipolarna motnja	Bipolarna motnja je biološka možganska motnja, ki povzroča huda nihanja razpoloženja, energije, mišljenja in vedenja. Prej je bila znana kot manična depresija, saj povzroča spreminjanje razpoloženja med manijo in depresijo.

Prilagojeno iz: <https://www.idecide-project.eu/index.php/en/>

Posvetujte se tudi z zbirko orodij, da ne boste le opredelili osnovne posebne potrebe, temveč tudi preučili morebitne prilagoditve, modifikacije, vire, tehnike in druge zamisli za prilagoditev učencem s posebnimi potrebami:

<https://www.idecide-project.eu/index.php/en/toolkit/download-the-toolkit>.

10.4 Priročnik za razpravo z mentorjem

V razpravi lahko sodelujejo mentor, učitelj začetnik, ravnatelj šole in kolegi (učitelji ali drugi zaposleni) na šoli, ki so v preteklosti delali z istimi učenci ali učenci s podobnimi potrebami ter njihovimi starši oz. skrbniki. Razprava se lahko izvede v živo ali virtualno.

- Katero od vseh idej, ki jih lahko najdemo v zbirki orodij projekta *i-decide* (<https://www.idecide-project.eu/index.php/en/toolkit/download-the-toolkit>) o obravnavanju različnih potreb učencev (osredotočite se le na kategorije, ki jih imajo učenci v svojih razredih), bi lahko zlahka izvedli na naši šoli?

Mentor prosi učitelja začetnika, da pred srečanjem preuči ustrezno gradivo iz zbirke orodij *i-decide* in v obliki seznama opredeli vse praktične ideje, ki so vključene v zbirko. Nato oba ocenita, katere od njih se na šoli zlahka izvajajo.

- Kakšni so stroški in postopki, ki bi jih morali kot šola upoštevati pri izvajanju več teh idej?

Nato opredelijo več idej, ki bi jih bilo mogoče uresničiti, če bi šola imela nekaj stroškov ali upoštevala nekatere upravne postopke. Oba oblikujeta ustrezen akcijski načrt, ki vključuj ideje, ki jih je vredno uresničiti, in potrebne korake, ki jim je treba slediti, skupaj z realističnim časovnim načrtom teh korakov.

- Kakšne so izkušnje drugih kolegov, ki so v preteklosti delali z istimi ali podobnimi učenci? (prednosti in slabosti, prakse, ki so se obnesle ali ne)

Mentor organizira skupinsko razpravo z drugimi kolegi, ki so v preteklosti delali z istimi ali podobnimi učenci in učitelji začetniki, da si izmenjajo izkušnje in dobre prakse, ali pa spodbuja učitelja začetnika, da te informacije zbere sam s podobnimi razpravami z drugimi kolegi.

- Kakšne so izkušnje staršev?

Starše prosimo, da z mentorjem in učiteljem začetnikom delijo svoje izkušnje z otroki doma in opredelijo njihove ključne potrebe, ki bi jih šola morala upoštevati.

- Ali obstajajo zunanji viri (npr. posebne podporne ali svetovalne službe, ki so na voljo šolam) strokovnega znanja, ki bi učitelju začetniku lahko zagotovili dodatno pomoč pri zadovoljevanju potreb različnih učencev?

Mentor v sodelovanju z učiteljem začetnikom opredeli morebitne vire zunanjega strokovnega znanja in organizira stik z njimi, da bi jih prosil za nasvet.

This work is licensed under [CC BY-NC-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

INOVA+

INOVA + Innovation Services SA

Ministry of Education and
Science of Portugal

REPUBLIC OF SLOVENIA
MINISTRY OF EDUCATION

Ministry of Education, Republic of
Slovenia

Instituto Ekpedeftikis Politikis (Insti-
tute of Educational Policy)

Casa do Professor

Institute of Education of the
University of Lisbon

Univerza v Ljubljani

University of Ljubljana

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY of the PELOPONNESE

University of Peloponnese

IDEC SA

Fundación Universitaria Balmes

Association Petit Philosophy

Libera Università del
Mediterraneo Jean Monnet

LOOP

EMPOWERING TEACHERS PERSONAL, PROFESSIONAL AND SOCIAL

CONTINUOUS DEVELOPMENT THROUGH INNOVATIVE PEER - INDUCTION PROGRAMMES

<https://empowering-teachers.eu/>